FOLKTINGET

Eduskunnan hallintovaliokunta

Asia:	**Svenska Finlands folktingetin asiantuntijalausunto koskien K 20/2025 vp Hallituksen kertomusta kielilainsäädännön soveltamisesta 2025**
Viite:	**Hallintovaliokunnan pyyntö saada kirjallinen asiantuntijalausunto sekä kutsu hallintovaliokunnan 26.2.2026 pidettävään kokoukseen**

Svenska Finlands folkting kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen kertomuksesta kielilainsäädännön soveltamisesta vuonna 2025 ja osallistua valiokunnan kuulemiseen 26.2.2026. Folktinget ottaa kantaa kielikertomukseen lakisääteisen tehtävänsä mukaisesti, eli ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien edistämisen kannalta (laki Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä 1331/2003).

Hallituksen kielikertomus antaa kattavan katsauksen Suomen kielisuhteista ja viranomaisten kielellisten oikeuksien toteuttamista koskevasta velvollisuudesta. Kielikertomuksessa kuvataan sekä rakenteellisia haasteita että käytännön kokemuksia kielilainsäädännön soveltamisesta.

Folktinget kommentoi lausunnossaan erityisesti digitalisaatiota, poliisin kielitaitoa ja kansalliskielten tilannetta.

<u>Digitalisaatio</u>

Digitalisaatio on yksi hallituksen kielikertomuksen keskeisistä teemoista. Luvussa 5.5 käsitellään digitalisaatioon liittyviä keskeisiä huomioita, joista käy ilmi, että viranomaisten ruotsinkielisissä digitaalisissa palveluissa on edelleen merkittäviä puutteita. Tämä tarkoittaa sitä, että ruotsinkielisen väestön kielelliset oikeudet eivät usein toteudu palveluissa. Digitaalisia palveluja kehitettäessä ei aina oteta huomioon kielilainsäädännön palveluja koskevia vaatimuksia.

Kielibarometri 2024 -tutkimusraportissa on tutkittu ruotsin- ja suomenkielisten kokemuksia kaksikielisten kuntien kielten käytöstä julkisissa digitaalisissa palveluissa. Kielibarometrin mukaan digitaalisten palvelujen ongelmat ovat koskeneet pääasiassa ruotsinkielisiä henkilöitä. Suurin ongelma on ollut ruotsinkielisten käännösten puutteellisuus ja puuttuvat linkit ruotsinkieliseen tietoon. On myös käynyt ilmi, että palvelujen chatbotit toimivat useimmiten vain suomeksi. Vain pieni osa suomenkielisistä vastaajista on ilmoittanut kokeneensa kielen käyttöön liittyviä ongelmia digitaalisissa palveluissa. (Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita 2025:7)

Nämä puutteet viranomaisten ruotsinkielisissä digitaalisissa palveluissa vastaavat Folktingetin kokemuksia. Folktingetiin ottavat säännöllisesti yhteyttä ruotsinkieliset henkilöt, jotka ovat kokeneet, että viranomaiset eivät ole huolehtineet heidän oikeuksistaan palveluiden saamiseen ruotsin kielellä. Noin kolmannes Folktingetin viimeisten viiden vuoden aikana käsittelemistä asioista koskee puutteita ruotsinkielisissä julkisissa digitaalisissa palveluissa. Usein on käynyt

ilmi, että ruotsin- ja suomenkielinen digitaalinen tieto ei ole yhdenvertaisella tasolla tai että ruotsin kielellä puuttuu olennaista tietoa.

Folktingetin käsityksen mukaan yksi syy puutteellisiin ruotsinkielisiin digitaalisiin palveluihin on se, että digipalvelulainsäädäntöön ei sisälly säännöstä, joka velvoittaisi toteuttamaan kielilakiin (423/2003) perustuvia kielellisiä oikeuksia. Vaikka kielilain vaatimukset tulevat sovellettaviksi ilman erillistä säännöstä, sen ei pitäisi estää tarttumasta tarpeellisiin lainsäädäntötoimiin.

Perustuslakivaliokunta on ottanut useaan otteeseen kantaa kielellisten oikeuksien toteutumiseen julkisissa digitaalisissa palveluissa. Valiokunta on pitänyt tärkeänä huolehtia molempien kansalliskielten riittävästä näkyvyydestä digitaalisissa palveluissa (PeVL 59/2025 vp ym.). Perustuslakivaliokunta on lisäksi todennut, että kielilaista, saamen kielilaista ja viittomakielilaista johtuvat velvoitteet on otettava huomioon, kun luodaan uusia digitaalisia palveluita ja järjestelmiä. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että kielelliset perusoikeudet otetaan huomioon palveluiden kehittämisen alkuvaiheesta alkaen, ja että digitaalisia palveluita kehitetään rinnakkain eri kieliversioina. (PeVM 5/2022 vp)

Valtioneuvoston vuoden 2021 kansalliskielistrategian mukaan valtiovarainministeriö vastaa sen selvittämisestä, onko digitaalisia palveluita koskevaa lainsäädäntöä tarpeen uudistaa siten, että siihen sisältyisi kielinäkökulma. Folktinget on useaan otteeseen kiinnittänyt ministeriön huomiota tarpeeseen lisätä kielellisten oikeuksien toteutumista koskeva säännös digitaalisia palveluita koskevaan lainsäädäntöön. Kielikertomuksen tietojen mukaan valtiovarainministeriö ei kuitenkaan ole osoittanut resursseja tämän asian selvittämiseen kuluvan hallituskauden aikana.

Mainittujen asioiden lisäksi Folktinget painottaa, että jokaisella on oikeus valita, tapahtuuko yhteydenpito viranomaisten kanssa digitaalisten palveluiden vai perinteisten kanavien kautta. Myös perinteiset viestintäkanavat on järjestettävä yhdenvertaisesti suomen ja ruotsin kielellä, ja on tärkeää, että digituen saatavuus varmistetaan molemmilla kielillä.

Folktinget ehdottaa, että hallintovaliokunta lausunnossaan viittaa perustuslakivaliokunnan kannanottoihin kielellisten oikeuksien toteutumisesta julkisissa digitaalisissa palveluissa. Lisäksi Folktinget esittää, että valiokunta toteaa tärkeäksi, että kielelliset oikeudet julkisissa digitaalisissa palveluissa turvataan lainsäädäntötoimin.

<u>Poliisin ruotsin kielen taito</u>

Kielikertomuksen luku 6.6 käsittelee keskeisiä huomioita oikeuslaitoksesta. Luvussa todetaan, että rikosprosessi käynnistyy helposti väärällä kielellä poliisin heikon ruotsin kielen taidon vuoksi. Folktinget kiinnittää seuraavassa erityistä huomiota Poliisiammattikorkeakoulun ruotsin kielen opetukseen ja poliisien puutteellisen ruotsin kielen taidon seurauksiin.

Folktinget toteaa, että Suomessa aivan liian harvalla poliisilla on riittävät ruotsin kielen taidot. Tämä johtaa puutteisiin kielellisten oikeuksien toteutumisessa ja heikentää yksityishenkilöiden oikeusturvaa. Lisäksi tämä voi heikentää luottamusta poliisin toimintaan.

Folktinget kirjoitti viimeisimmässä asiantuntijalausunnossaan hallintovaliokunnalle, että Poliisiammattikorkeakoulu on arvioinut tutkintokoulutuksen tehokkuutta vastavalmistuneille poliiseille suunnatulla kyselyllä (VNS 6/2025 vp, 19.2.2026). Kyselystä käy ilmi, että suomenkielisestä poliisikoulutuksesta valmistuneet poliisit ovat kuutena peräkkäisenä vuotena

vastanneet, että heidän kykynsä kommunikoida ruotsia puhuvien ihmisten kanssa on heikommalla tasolla kuin heidän muut taitonsa. (Poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen vaikuttavuus vuosina 2020−2023 valmistuneiden poliisien arvioimana. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 40, 2025)

Folktinget toteaa, että on tärkeää, että Poliisiammattikorkeakoulun antama koulutus antaa sellaiset tiedot ja taidot, että poliisilla on kyky toteuttaa yksittäisten henkilöiden kielelliset oikeudet. Korkeakoulun ruotsin kielen opetuksella, sen laadulla ja laajuudella, on keskeinen merkitys suomenkielisten poliisien kyvylle omaksua tarvittavat valmiudet.

Poliisin tosiasiallinen ruotsin kielen taito on siten keskeinen edellytys kielellisten oikeuksien toteutumiselle esitutkinnassa ja syyteharkinnassa. Jos ruotsinkielisellä epäillyllä ei ole mahdollisuutta käyttää omaa kieltään tai hän luopuu oikeudestaan käyttää ruotsia, tämä voi aiheuttaa haasteita kielen käytölle myös tuomioistuinprosessin myöhemmässä vaiheessa. Oikeusministeriön julkaisussa *Tuomioistuinten ruotsinkielisen palvelun kehittämishanke* on arvioitu syitä, joiden vuoksi ruotsinkielinen epäilty luopuu kielellisistä oikeuksistaan. Esille nostettuihin syihin kuuluvat poliisin kielitaito ja kielelliset resurssit (2025:21).

Poliisien puutteelliseen ruotsin kielen taitoon kiinnitetään huomiota myös *Poliisibarometrissa 2024*, jossa tutkitaan kansalaisten käsityksiä poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta. Kyselyvastausten mukaan ongelmia on ilmennyt sellaisten poliisien ja ruotsinkielisten henkilöiden kohtaamisissa, jotka eivät ole voineet käyttää omaa kieltään. Lisäksi nämä henkilöt ovat kokeneet poliisin kohtelun syrjiväksi. (Poliisibarometri 2024: Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta. Sisäministeriön julkaisuja 2025:11). Folktinget viittaa lisäksi siihen, että Helsingin hallinto-oikeus on antanut päätöksen, jonka mukaan Helsingin poliisilaitos on syrjinyt alaikäistä hänen kielensä perusteella (1062/2024, 22.2.2024).

Folktinget esittää, että hallintovaliokunta kiinnittää huomiota näihin kannanottoihin, jotka koskevat Poliisiammattikorkeakoulun velvollisuutta huolehtia koulutuksen avulla poliisien tosiasiallisista valmiuksista huolehtia kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Lisäksi on tärkeää, että korkeakoulu tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävässä työssään kiinnittää erityistä huomiota kieleen kiellettynä syrjintäperusteena.

Kansalliskielten tilanne

Kielikertomuksen luku 8.8 käsittelee keskeisiä huomioita kansalliskielten tilanteesta. Luvussa käy ilmi, että ruotsinkielisten kielelliset oikeudet eivät usein toteudu lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Ruotsin kieltä ei aina huomioida tai se jää englannin varjoon viranomaisten toiminnassa, eikä viranomaispalveluita aina pystytä tarjoamaan ruotsiksi. Taustalla tässä on ruotsinkielentaitoisen henkilöstön vähäinen määrä sekä ruotsin kielen osaamisen heikentynyt taso yhteiskunnassa.

Folktinget kommentoi lausunnossaan erityisesti valtion ruotsinkielisten työntekijöiden vähäistä osuutta, englannin kielen kasvavaa läsnäoloa hallinnossa ja tarvetta viranomaisten kielisuunnitteluun.

Oikeusministeriön tietojen mukaan vain noin 3,7 prosenttia valtion henkilöstöstä on ruotsinkielisiä (oikeusministeriön julkaisuja, 2023:22). Yksi syy alhaiseen ruotsinkielisen henkilöstön osuuteen ovat myös ruotsinkielisiltä virkahenkilöiltä edellytettävät korkeat suomen kielen taitovaatimukset.

Useimmissa valtion viroissa, joissa korkeakoulututkinto on palvelussuhteen ehto, vaaditaan erinomaista suomen kielen taitoa ja vain tyydyttävää ruotsin kielen taitoa. Folktingetin mielestä pääsääntönä tulisi olla kielitaitovaatimuksen laskeminen suomen kielen taidon osalta erinomaisesta hyvään ja että valtionhallinnossa useammin vaadittaisiin hyvää ruotsin kielen taitoa.

Lisäksi Suomen turvallisuusviranomaisissa on suuri tarve ruotsinkielentaitoiselle ammattihenkilöstölle. Kaksikielisiltä alueilta puuttuu noin 100 ruotsinkielistä pelastustyöntekijää ja myös ruotsinkielisten hätäkeskuspäivystäjien tarve on suuri. Ruotsinkielinen pelastajakoulutus aloitettiin Helsingin Pelastuskoulussa elokuussa 2025, ja on tärkeää, että pelastuskoulu järjestää ruotsinkielisen koulutuksen jatkossa säännöllisesti kolmen vuoden välein. Se edellyttää, että Helsingin Pelastuskoululle myönnetään pysyvää rahoitusta valtion talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa. Hätäkeskuspäivystäjien kaksikielinen koulutus tulee niin ikään järjestää säännöllisesti ja maan kaksikielisillä alueilla.

Folktinget on lisäksi havainnut, että viranomaiset yhä useammin rinnastavat ruotsin ja englannin, mikä ei ole kielilain mukaista. Suomi ja ruotsi ovat maan yhdenvertaisia kansalliskieliä ja kaikessa olennaisessa viestinnässä ja tiedottamisessa on käytettävä molempia kansalliskieliä. Muun muassa kaupunkien rekrytointi-ilmoituksissa toivotaan yhä useammin hyvää englannin kielen taitoa, kun taas hyvää ruotsin kielen taitoa edellytetään harvemmin.

On tärkeää, että viranomaiset seuraavat jatkuvasti ruotsinkielisen väestön lakisääteisten kielellisten oikeuksien toteutumista kielilainsäädännön mukaisesti. Riskinä on, että englannin hallitsevuuden myötä ruotsin kielen asema heikkenee. Tähän viranomaisten ja koko yhteiskunnan tulisi reagoida.

Folktinget haluaa lisäksi kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että viranomaisten kielilainsäädännön tuntemus on heikentynyt. Tämä on huolestuttavaa, sillä oikeusvaltion väestön tulee voida luottaa lakien, kuten kielilainsäädännön, noudattamiseen viranomaistoiminnassa. On tärkeää, että viranomaiset ja päätöksentekijät ovat tietoisia kielellisten oikeuksien perusoikeudellisesta luonteesta ja että kielilainsäädäntöä kunnioitetaan. Erityisesti valtiontalouden kiristyessä kielellisten vaikutusten arviointi on tärkeää, sillä taloudelliset säästötoimenpiteet eivät saa kohdistua ruotsinkieliseen väestöön suomenkielistä väestöä ankarammin. Folktingetin mielestä taloudellisten ja hallinnollisten päätösten vaikutuksia väestön kielellisiin oikeuksiin tulee arvioida uudistusten ja tehostus- ja säästöohjelmien yhteydessä.

On keskeistä, että viranomaiset organisoivat toimintansa siten, että kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Tämä edellyttää toiminnan ohjausta ja kielisuunnittelua. Folktingetin mielestä kaksikielisille viranomaisille tulisi säätää velvoite ottaa toiminnassaan käyttöön kielisuunnittelun malleja ja kielellisten vaikutusten arviointeja. Kun viranomainen järjestelmällisesti huolehtii ruotsinkielisten henkilöiden ja ruotsinkielisen henkilöstön kohtaamisesta, ruotsinkielisten palvelupolkujen turvaaminen on mahdollista. Jos viranomainen luo henkilöstölle osaamisprofiileja ja kehittää digitaalisia työkaluja, joissa kieli huomioidaan yhtenä osatekijänä, se antaa hyvät mahdollisuudet toteuttaa ruotsinkielisten kielelliset oikeudet.

Folktinget esittää, että hallintovaliokunta kiinnittäisi lausunnossaan huomiota tarpeeseen lisätä ruotsinkielisten valtion työntekijöiden osuutta. Yksi toimenpide olisi uudistaa valtionhallinnon virkojen kielitaitovaatimuksia. Lisäksi on keskeistä, että viranomaiset

huolehtivat kielellisten oikeuksien toteutumisesta käytännössä järjestämällä toimintansa suunnitelmallisesti esimerkiksi kielisuunnittelun avulla.

Helsingissä 25.2.2026

SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Christina Gestrin
Folktingetin pääsihteeri

Kristina Beijar
hallintoasioiden asiantuntija